

Паньків Андрій
ст. гр. ФМ-11
Тернопільський національний економічний університет
arankiv420@gmail.com
Науковий керівник – к.е.н., доцент Лободіна З. М.

ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ

За допомогою бюджету держава, здійснюючи розподіл і перерозподіл ВВП, змінює структуру суспільного виробництва, впливає на результати господарювання, здійснює соціальні перетворення тощо.

Належна реалізація державою своїх функцій може бути забезпечена за рахунок відповідних обсягів та оптимальної структури видатків бюджетів. Саме шляхом здійснення видатків бюджетів держава розвиває пріоритетні галузі економіки, соціальної сфери, підтримує належний рівень соціального захисту населення, обороноздатності країни та діяльність органів державної влади, державного управління, місцевого самоврядування [1].

Згідно з Бюджетним кодексом України видатки бюджету – це кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. Причому поняття видатки є вужчим, ніж витрати, оскільки витрати бюджету – це видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення коштів на депозитах, придбання цінних паперів [2].

На думку В. Дем'янишина, видатки бюджетів охоплюють тільки ту частину видатків суспільства, яка пов'язана з використанням коштів таких централізованих грошових фондів, як державний і місцевий бюджети [3, с. 101].

Розподіл видатків між державним та місцевими бюджетами проводиться відповідно до розмежування повноважень між гілками та рівнями влади.

Відповідно до статті 82 Бюджетного кодексу видатки на здійснення повноважень, що виконуються за рахунок коштів державного бюджету та місцевих бюджетів, поділяються на:

1) видатки на забезпечення конституційного ладу держави, державної цілісності та суверенітету, незалежного судочинства, а також інші передбачені Бюджетним кодексом України видатки, які не можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню;

2) видатки, які визначаються функціями держави та можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню з метою забезпечення найбільш ефективного їх виконання на основі принципу субсидіарності;

3) видатки на реалізацію прав та обов'язків Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, які мають місцевий характер та визначені законами України.

Таким чином, із державного бюджету фінансуються заходи та програми загальнонаціонального значення, утримуються органи законодавчої, виконавчої, судової влад, фінансується оборона, зовнішньоекономічна діяльність, здійснюється обслуговування державного боргу тощо.

Розмежування видів видатків між місцевими бюджетами здійснюється на основі принципу субсидіарності з урахуванням критеріїв повноти надання послуги та наближення її до безпосереднього споживача [2].

Проаналізуємо практику здійснення видатків місцевих бюджетів в Україні. Так, видатки місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) у 2016 р. зросли на 128 млрд. грн. порівняно із 2013 р.

У 2015 р. частка видатків місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) у ВВП порівняно із 2010 р. знизилася на 0,05% і становила 13,99%, а у видатках зведеного бюджету – на 1,26% і становила 40,73%. Зниження питомої ваги місцевих видатків в структурі видатків зведеного бюджету України зумовили, зокрема, зростаючі потреби фінансування галузі оборони, додаткові видатки на обслуговування державного боргу через девальвацію національної валюти. Проте, вже у 2016 р. показник питомої ваги видатків місцевих бюджетів у ВВП зріс до 14,53%, а частки видатків місцевих бюджетів у видатках зведеного – до 41,44%

Величина частки видатків місцевих бюджетів у видатках зведеного дає уявлення про рівень децентралізації. Показником високого рівня децентралізації вважається частка місцевих видатків на рівні більш як 45% загальнодержавних видатків, середнього рівня – 30–45%, а низького рівня – менш як 30%. В Україні коефіцієнт децентралізації видатків у 2013 р. був 43,1%, 2014 р. – 42,73%, 2015 р. – 40,73%, 2016 р. – 41,44%. Тобто з метою підвищення рівня децентралізації доцільно продовжувати бюджетні реформи.

Дослідження структури видатків місцевих бюджетів України за функціональним призначенням дало підстави констатувати: найбільшу питому вагу у видатках місцевих бюджетів України упродовж 2013–2016 рр. займали видатки соціального спрямування – 81,69% (середній показник за чотири роки), зокрема на освіту – 30,64%, соціальний захист і

соціальне забезпечення – 28,86%, охорону здоров'я – 20,51%, культуру, мистецтво, фізичну культуру, спорт, засоби масової інформації – 3,68%.

Водночас, у 2016 р. зросла частка видатків на економічну діяльність – на 5,6%, соціальний захист населення – 4,65%, житлово-комунальне господарство – 1,54%, громадський порядок, безпеку – 0,009%, цивільну оборону – 0,001% у видатках місцевих бюджетів порівняно із 2013 р. Питома вага інших видів видатків мала тенденцію до зниження, що, перш за все, пов'язано із пріоритетами бюджетної політики на місцевому рівні та видами міжбюджетних трансфертів, отриманих з державного бюджету.

У результаті аналізу видатків місцевих бюджетів за економічною характеристикою операцій встановлено, що переважають поточні видатки: 2013 р. – 93,52% (у т.ч. видатки на оплату праці та нарахування на зарплату – 47,02%, соціальне забезпечення – 23,25%, оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 5,85%), 2014 р. – 93,82% (у т.ч. видатки на оплату праці та нарахування на зарплату – 41,3%, соціальне забезпечення – 23,2%, оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 5,1%), 2015 р. – 88,5% (у т.ч. видатки на оплату праці та нарахування на зарплату – 37,7%, соціальне забезпечення – 23,7%, оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 5,9%), 2016 р. – 85% (у т.ч. видатки на оплату праці та нарахування на зарплату – 33,2%, соціальне забезпечення – 28,5%, оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 5,1%). Серед капітальних видатків (у 2013 р. їхня частка становила 6,48%, у 2014 р. – 6,18%, 2015 р. – 11,5%, 2016 р. – 15% у видатках місцевих бюджетів) переважали видатки на придбання основного капіталу (у 2013 р. їхня частка становила 4,52%, 2014 р. – 4,45%, 2015 р. – 8,62%, 2016 р. – 4,45% у видатках місцевих бюджетів).

Такий склад видатків місцевих бюджетів України свідчить про пріоритетне фінансування простого відтворення виробництва і надання суспільних послуг, незначну питому вагу інвестиційної складової зазначених бюджетів та невисокі темпи оновлення обладнання довгострокового користування, внаслідок чого знижується якість надання суспільних послуг. Однією із причин такої ситуації є не тільки нестача бюджетних коштів, але й відсутність достатньої кількості розроблених та запропонованих до конкурсного відбору реальних проектів регіонального розвитку, які б могли бути підтримані за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку [4, с. 126].

Отже, дослідження практики здійснення видатків місцевих бюджетів дає підстави констатувати їхню суттєву роль у реалізації бюджетної політики на місцевому рівні та соціально-економічному розвитку адміністративних територій.

Література:

1. Бюджетна система. Вишкіл студії: навчальний посібник / За ред. С. І. Юрія, О. П. Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2010. – 424 с.
2. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: монографія / В. Г. Дем'янишин. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 496 с.
4. Лободіна З. М. Вплив місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток територій в контексті проведення бюджетної реформи / З. М. Лободіна // Інноваційна економіка. – 2012. – № 9 (35). – С. 124–128.

Пастущин Сніжана

ст.гр. Фм – 11

Тернопільський національний економічний університет

snischana_pastutchyn@i.ua

Науковий керівник – к.е.н., доцент Дем'янюк А. В.

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Позитивний результат здійснення реформи децентралізації в Україні сприятиме повній модернізації вітчизняної бюджетної системи у контексті зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування. Децентралізація – це процес перерозподілу повноважень та функцій на користь місцевих органів влади. Головною ознакою розвиненої держави вважається фінансова незалежність на місцевому рівні. Місцевим бюджетам надається важливе значення у соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних одиниць, адже вони є невід'ємною складовою місцевих фінансів. Тому розширення повноважень місцевих органів влади на засадах фінансової децентралізації забезпечить зростання обсягів дохідної частини місцевих бюджетів з метою покращення умов сталого розвитку і підвищення добробуту на місцевому рівні. Вищезазначене зумовлює актуальність дослідження питань реформування місцевих бюджетів України в умовах фінансової децентралізації.

Проблематика функціонування місцевих бюджетів України в умовах реформи децентралізації перебуває у центрі уваги досліджень таких вітчизняних науковців, як: О. Василик, В. Дем'янишин, А. Дем'янюк, О. Кириленко, В. Кравченко, З. Лободіна, І. Луніна, І. Лютий, Б. Малиняк, В. Опарін, К. Павлюк, В. Федосов, С.Юрій та ін. Проте сучасні динамічні